

Osnovne faze bralnega razvoja

Z vidika časovnega zaporedja:

1. faza: **Učenje branja** (proces dekodiranja, uporaba jezikovnih sposobnosti);
2. faza: **Učenje s pomočjo branja** (razvoj sposobnosti razumevanja).

Bralno razumevanje

je proces, v katerem skuša bralec interpretirati, kar je prebral, v skladu s **svojim predznanjem in besednim zakladom.**

Obravnava besedil

- stari pristop,
- novi pristop,
  - motivacija,
  - pomoč učitelja,
  - besedni zaklad.

Ravni razumevanja

Marentič- Požarnikova:

*“Samo branje teksta bralca ne usmerja
avtomatično k razmišljanju o prebrani vsebini;
torej vsako branje še ni učenje.”*

Pečjak, 1995, str. 15)

Barrettova taksonomija

I. Kognitivne dimenzije

a) Razumevanje s sklepanjem:

- domneve ali hipoteze o vrsti in točnosti informacij, ki niso jasno podane,
- predikcija/napoved,
- interpretacija figurativnega jezika.

b) Interpretativno razumevanje:

- uporaba posploševanja → bistva,
- uporaba vseh stranskih trditev pri sklepanju.

2. Točnost pri prepoznavanju in pomnjenju

- podrobnosti,
- glavne misli/bistva,
- zaporedja dogodkov,
- primerjav,
- vzrokov in posledic,
- značajskih potez nastopajočih.

3. Reorganizacija

- analiza, sinteza,
- abstrakcija in generalizacija,
- organizacija informacij v obliko klasifikacij, povzetkov, sinteze ali rešitve problema.

Barrettova taksonomija

II. Afektivne dimenzije

1. Ocenjevanje/presojanje:

- presojanje (temelji na osebnih ali zunanjih vrednotah),
- emocionalne reakcije na:
  - literarno tehniko, obliko, slog in strukturo besedila,
  - vsebino, ki je usmerjena na značaj nastopajočih,
  - uporabo prisposodob/metafor v besedilu.

Kvalitativni pristop k razumevanju pri branju

- Različne ravni preverjamo z uporabo različnih vprašanj.
- Vprašanja nižje ravni.
- Vprašanja višje ravni.

Ravni razumevanja

- raven besednega razumevanja,
- raven interpretativnega razumevanja
(interpretacija ali razumevanje s sklepanjem),
- kritično in ustvarjalno branje, kritično in ustvarjalno razumevanje ali uporabno razumevanje.

1. Raven besednega razumevanja

- razumevanje besed,
- učenci odgovarjajo na vpr. nižje ravni (nižje psihične in miselne procese /spomin/),
- zahtevajo reprodukcijo ali prepoznavanje.

Vprašanja se lahko nanašajo na:

- posameznosti (specifična dejstva, podatki, termini);
- kategorije, klasifikacije, postopke;
- obče pojme, načela in teorije (le reprodukcija brez globjega znanja).
- vprašalnice (kdo, kdaj, kateri, koliko, kaj je to).

2. Raven interpretativnega razumevanja

Bralec:

- dojame bistvo oz. pogloblitve ideje (zna oblikovati jasno sliko o osrednjih problemih v besedilu);
- dojame povezanost med posameznimi deli besedila in jih zna razložiti;
- zna izločiti nekaj medsebojno odvisnih pogledov in stališč ter njim pripadajočih podrobnosti;
- zna sklepati in presojsati na podlagi podatkov v besedilu (napovedati kasnejše dogodke).

Vrste sklepanja:

1. Implicitno sklepanje

(zajeto iz samega beseda);

2. Elaborativno sklepanje

(povezovanje besedilne informacije s
predhodnim znanjem);

3. Reduktivno sklepanje

(zlasti pri daljših besedilih bralec uskladišči
samo določene informacije /izpuščanje,
posploševanje, povezovanje, izbiranje/).

Vprašanja za 2. raven:

- sprožijo višje miselne procese,
- podpirajo razvoj logičnega mišljenja in sklepanja,
- vodijo k najvišji ravni razumevanja.

Zahtevajo:

- nekaj, kar jim je sicer že znano, povedo s svojimi besedami;
- povedo glavne misli;
- nadaljujejo začeto misel;
- predlagajo rešitve;
- napovejo posledice;
- oblikujejo nadaljnji možni razvoj dogodkov;
- razčlenijo besedilo.

Primeri vprašanj za drugo raven:

- Napiši originalen naslov za prebrano besedilo. Najprej poskusi določiti naslov za vsak odstavek, potem še za celotno besedilo.
- Iz besedila izpiši pet ključnih besed, s katerimi boš povzel besedilo tako, da bo »sošolec« vedel, katero besedilo si bral.
- Uredi postopek tako, kot je opisan v besedilu.
- Kaj je rdeča nit (tisto, kar se vleče skozi celotno besedilo)? Kaj je moto zgodbe, besedila?
- Na temelju poznanih dogodkov poskušaj predvideti in napovedati, kaj se bo zgodilo naprej (Izhodišče je do polovice napisana zgodba.).

3. Raven uporabnega razumevanja

Učenec je sposoben:

- preoblikovati daljše besedilo v krajšo obliko;
- obnoviti besedilo s svojimi besedami;
- preoblikovati besedilo iz ene simbolične oblike v drugo (npr. iz tabele v verbalno obliko, miselni vzorec v besedilo);
- pojasniti primere in metafore;
- uporabljati podatke pri reševanju novih problemov;
- analizirati besedilo na posamezne sestavine in ugotoviti odnose med njimi;
- odkriti argumente, ki bi upravičili stališče avtorja v besedilu;

- analizirati domneve, ki jih avtor v besedilu ni eksplicitno navedel (brati med vrsticami);
- oceniti veljavnost izjav v besedilu (je res ali ni);
- povezati ideje iz besedila z lastnim znanjem in pričakovanjem;
- na podlagi podatkov iz besedila oblikovati novo zgodbo z drugačno vsebino;
- primerjati prebrano besedilo z drugim (ista tema);
- opredeliti besedilo glede na vsebino in uporabljena jezikovna sredstva kot neumetnostno rabo jezika ali kot literaturo.

Primeri vprašanj za 3. raven:

- Poskusi poenostaviti besedilo tako, da ga bodo lahko razumeli tudi »učenci prvega razreda«.
- Ilustriraj pesmico. / Na temelju predloženih sličic poskusi napisati čimbolj originalno zgodbico ali pesmico.
- Na čimbolj pregleden način prikaži spodnje besedilo.
- Na temelju podatkov iz besedila in predznanja poskusi nadaljevati besedilo.
- Ugotovi in napiši, kaj je v besedilu vzrok in kaj posledica. (Zakaj se je nekaj zgodilo? Kakšne so posledice tega dejanja?)
- Poskusi ugotoviti prikrit smisel besedila. Kakšno je osnovno sporočilo?
- Izmisli si pravljico, v kateri boš uporabil »besede« na nov način. (Narobe pravljica.)
- Ugotovi in povej, v čem je besedilo, ki si ga prebral, podobno drugim besedilom, ki govorijo o isti stvari.

Vprašanja: konvergentna ali divergentna (kažejo na ustvarjalnost učenca pri branju).